Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79: 8

med anledning av motioner om ledighet från anställning

I betänkandet behandlas tre motioner om rätt till ledighet från anställning. En motion avser organiserande av motionsidrott, en annan tandläkarbesök och en tredje deltagande i frivilligförsvaret.

Utskottet har inhämtat remissyttranden över motionerna.

Motionsyrkandena

1977/78: 1318 av Hans Alsén m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar anmoda regeringen att ge nya arbetsrättskommittén tilläggsdirektiv i enlighet med vad i motionen anförts om rätt för anställd att på arbetstid organisera viss motionsidrottsverksamhet.

1977/78: 1331 av Helge Hagberg (s) och Owe Andréasson (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om att frågan om laglig rätt till ledighet för att besöka tandläkare, i enlighet med vad i motionen anförts, blir föremål för utredning.

1977/78: 1708 av Karin Ahrland (fp) och Hans Lindblad (fp)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag angående rätt till ledighet för A-personal från ordinarie arbete vid krigsförbandsövning.

Den i motionen aktualiserade frågan om semesterrätt vid tjänstgöring inom frivilligförsvaret, med yrkande i motionen 1977/78: 1709, har behandlats av socialutskottet i betänkandet SoU 1977/78: 34.

Ledighet för organiserande av motionsidrott

Motionen

I motionen 1318 av Hans Alsén m. fl. (s) framhålls att det är viktigt att motionsverksamheten kan konsolideras och utvecklas. Möjligheten till ökade insatser på arbetsplatserna spelar därvid en avgörande roll. Redan nu gör ett stort antal korpidrottsledare oskattbara insatser utan ekonomisk ersättning. Enligt motionärerna krävs det dock så betydande organisatoriska insatser av enskilda personer att det mot bakgrund av verksamhetens stora betydelse är skäligt att överväga möjligheterna av en lämpligt reglerad rätt för vissa motionsidrottsledare att utföra sina uppgifter på arbetstid.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat remissyttrande över motionen från statens avtalsverk, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR.

Av *de fackliga organisationerna* är TCO och SACO/SR positiva till motionärernas förslag om utredning av frågan i arbetsrättskommittén. TCO anför bl. a. att fysisk aktivitet är en viktig del för individens välbefinnande såväl i arbetet som på fritiden. LO avstår från att yttra sig i ärendet.

SAF framhåller att föreningen är positivt inställd till att såväl motionsidrott som förbättrade kostvanor främjas och många av föreningens delägare bidrar också aktivt till motionsidrottsverksamheten genom t. ex. kontant ekonomiskt stöd och/eller genom att ställa lämpligt utrymme till förfogande.

Föreningen är införstådd med att såväl organiserandet av som deltagandet i motionsidrottsverksamheten kräver stora insatser av enskilda personer. Detta innebär dock inte att föreningen kan acceptera att motionsidrottens krav på stora insatser från enskilda personer skall kompenseras genom att dessa insatser enligt lag skall få utföras på betald arbetstid. Motionsidrottsverksamhet är en aktivitet som hör fritiden till. Genom beslut om förkortad veckoarbetstid och förlängd semester har fritiden blivit alltmer omfattande och därmed i sig medfört ökade möjligheter till motionsidrott, förbättrad folkhälsa och ökat individuellt välbefinnande.

SAF anför slutligen att näringslivets främsta uppgift är att producera varor och tjänster för folkhushållningen. Arbetstiden och arbetsplatsen skall utnyttjas för detta ändamål, en ståndpunkt som enligt föreningen accentueras än mer i dag i rådande ekonomiska läge. De från de fackliga organisationerna allt oftare framförda och av statsmakterna genom lagstiftning uppfyllda kraven på anställdas rätt till ledighet från arbetet för olika ändamål, med eller utan betalning, har emellertid enligt föreningen resulterat i en dold arbetstidsförkortning och därmed förenade kraftiga, konkurrenshämmande kostnadsökningar.

SAF avstyrker mot den angivna bakgrunden motionen.

Avtalsverket anser att frågan om rätt till ledighet från arbetet utgör en avtalsbar fråga även för offentligt anställda. I yttrandet ifrågasätter avtalsverket f. ö. om de uppgifter som avses i motionen har så nära samband med förhållandet arbetsgivare—arbetstagare att det finns skäl att i ledighetshänseende likställa dem med exempelvis uppgifter som facklig förtroendeman, skyddsombud etc. Enligt verket bör det också klarläggas vilket samband uppgifterna har med arbetsmiljöfrågorna och företagshälsovården.

Svenska kommunförbundet framhåller att motionsverksamheten är av

stor betydelse för en förbättrad folkhälsa och ett ökat välbefinnande hos individen. Förbundet är positivt till att man i kommunerna främjar och vidareutvecklar motionsverksamheten på arbetsplatserna och anser det värdefullt att man stöder den interna idrottsföreningsverksamheten exempelvis genom anslag, genom tilldelning av tider vid olika idrottsanläggningar eller genom att förlägga viss motion inom flextidens ram.

En lagfäst rätt att använda arbetstid för att organisera viss motionsidrott är dock enligt förbundet en annan fråga, viktig ur principiell synpunkt, och närmast att anse som betald ledighet för dylika uppgifter. Även om det skulle kunna anses angeläget att motionsidrotten främjas på detta sätt finns det många andra områden där det med fog kunde hävdas, att rätten till betald ledighet är väl så angelägen.

En lagreglering av rätten till ledighet och betald sådan bör enligt förbundets uppfattning förbehållas sådana områden som är verkligen väsentliga ur framför allt sociala skyddssynpunkter. Denna typ av förmåner anser man vara en fråga som bör regleras i kollektivavtal mellan parterna med sedvanliga bedömningar och prioriteringar.

En eventuell lagreglering enligt motionärernas önskemål innebär också administrativa svårigheter och givetvis ökade kostnader för kommunerna, fortsätter förbundet. Det bör även beaktas, att de anställda under senare år fått kraftigt utökade möjligheter till lagreglerad ledighet för t. ex. facklig verksamhet, studier och barntillsyn. Erfarenheterna av dessa utökningar måste enligt förbundets uppfattning också avvaktas innan ytterligare lagstiftningsåtgärder företas.

Även om Kommunförbundet sålunda är positivt till det allmänna syftet med motionen, avstyrker man med hänvisning till det ovan anförda motionens förslag om tilläggsdirektiv till arbetsrättskommittén.

Landstingsförbundet framhåller i sitt yttrande att den motionsverksamhet som bedrivs inom korporationsidrottens ramar är utomordentligt angelägen. Satsningen på förebyggande friskvård i anslutning till arbetsplatsen utgör en del av uppbyggnaden av en god arbetsmiljö för de anställda. En intensiv information om betydelsen av rätt kost och motion kan få värdefulla resultat. Landstingsförbundet har därför en allmänt positiv inställning till verksamheten.

Som arbetsgivare har därför de enskilda landstingen på olika sätt — allt efter lokala förutsättningar och möjligheter — givit stöd till den interna korporationsidrotten. Stödet kan bestå i ekonomiska anslag till klubbverksamhet, motionskampanjer samt — mera ovanligt — personella resurser för organisation av idrottsverksamheten. Det är förbundets uppfattning att det lokala samrådet härvidlag fungerat väl utan att formella bestämmelser tillskapats. Den bästa förutsättningen för en väl fungerande verksamhet torde ligga i lokala beslut anpassade efter lokala förutsättningar utan att centrala direktiv utfärdas.

Landstingsförbundet erinrar om att bestämmelser om arbetstagares

möjligheter till ledighet för olika ändamål regleras i mellan parterna på den kommunala arbetsmarknaden träffade överenskommelser i form av kollektivavtal.

Det är förbundets principiella uppfattning att frågor av nu aktuellt slag inte bör regleras i lagstiftning utan alltjämt överenskommas mellan parterna på arbetsmarknaden. Det blir då en fråga om prioriteringar mellan olika angelägna ändamål. Dessa prioriteringar bör förbehållas arbetsmarknadens parter.

Förbundet erinrar i sammanhanget också om att möjligheterna till ledighet från arbete för t. ex. fackligt arbete, studier, vård av barn, etc. kraftigt byggts ut under 1970-talet. Det kan därför finnas anledning utvärdera erfarenheterna av dessa ledighetsförmåner innan en ytterligare utökning sker.

Förbundet föreslår med hänvisning till ovanstående att motionen icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Ledighet för tandläkarbesök

Motionen

I motionen 1331 av Helge Hagberg (s) och Owe Andréasson (s) framhålls att det i anställningen ingår en rätt till ledighet i enskilda angelägenheter, vilket inte enbart gäller i sociala situationer utan även för att kunna sköta samhälls- och fackliga uppdrag. Även rätt till ledighet för att besöka läkare tillerkänns den anställde medan arbetsgivare enligt motionen kan neka ledighet för besök hos tandläkare. Sådan ledighet borde bedömas på samma sätt som ledighet för besök hos läkare, fortsätter motionärerna. Enligt statistik som redovisas i motionen var den genomsnittliga behandlingstiden under år 1974 ca 2,5 timmar per patient.

Nuvarande ordning m. m.

Den privata sektorn

I enlighet med en rekommendation i 1975 års överenskommelse mellan SAF och LO har i kollektivavtalen på SAF/LO-området införts en bestämmelse om permission för bl. a. läkar- och tandläkarbesök. Med permission förstås enligt bestämmelsen "kort ledighet med bibehållen lön under högst en dag".

Även på tjänstemannaområdet finns i kollektivavtalen regler om ledighet för läkar- och tandläkarbesök.

Den statliga sektorn

I förordningen 1976: 1060 om sjukvård i statligt reglerad anställning, m. m. regleras rätten till ledighet för läkarbesök för statligt reglerad anställning.

I förordningen talas huvudsakligen om ledighet för läkarbesök. I 8 §

sägs dock att arbetstagare skall befrias från tjänstgöring, i den mån det behövs för bl. a. tandläkarbesök enligt remiss från läkare.

Den kommunala sektorn

De kommunalanställdas möjligheter att erhålla ledighet för s. k. enskilda angelägenheter regleras i kollektivavtal.

Anställningsvillkoren för de primärkommunalt anställda regleras i Allmänna bestämmelser för arbetstagare (ABK) och Allmänna bestämmelser för tjänstemän (ABT). Förutom de ledigheter som regleras i lag eller författning, kan arbetstagare beviljas ledighet under förutsättning att så kan ske utan avsevärd olägenhet för arbetet (ABK § 13 mom. 1 samt ABT § 18 mom. 1). Denna ledighet är normalt förenad med avstående av avlöningsförmåner. Möjligheten att i vissa fall erhålla betald ledighet i samband med tandläkarbesök finns redan enligt gällande kommunala avtal (ABK § 14 samt ABT § 15). I bestämmelserna sägs bl. a.:

Om så nödvändigtvis måste ske under arbetstid, äger tjänsteman att vid mindre sjukdomsfall, efterbehandlingar, röntgen- eller skärmbildsundersökning besöka läkare eller sjukhus, varvid ersättning under ledigheten utgår med belopp motsvarande 100 procent av lönen. Samma rätt föreligger vid förstagångsbesök hos tandläkare vid akut sjukdom eller olycksfall.

Anställningsvillkoren för de landstingsanställda regleras i Allmänna bestämmelser för arbetstagare (LABK) och Allmänna bestämmelser för tjänstemän (LABT). Ovan citerade bestämmelse för de primärkommunalt anställda finns även inskriven för landstingskommunalt anställda.

Någon avtalsenlig rätt till ledighet för andra besök än hos tandläkare enligt ovan föreligger inte, men enligt vad som inhämtats från landstingen nekas sällan eller aldrig arbetstagare ledighet för andra behandlingsbesök hos tandläkare.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat remissyttranden över motionen från statens avtalsverk, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, SAF, LO, TCO och SACO/SR.

LO, TCO och SACO/SR ställer sig bakom motionärernas förslag om att frågan om laglig rätt till ledighet för att besöka tandläkare blir föremål för utredning. SACO/SR anser dock att denna utredning även skall omfatta besök hos andra vårdgivare än tandläkare, exempelvis läkare och sjukgymnaster.

SAF anför i sitt yttrande att en anställning som sådan inte ger den anställde någon rätt till ledighet i enskilda angelägenheter såvida inte detta är föreskrivet i lag eller avtal. Frågor rörande ledighet för t. ex. läkarbesök och tandläkarbesök regleras normalt inte i lag. Däremot

finns ofta i kollektivavtalen vissa regler som omfattar detta slag av ledighet, fortsätter föreningen.

I yttrandet hänvisar SAF vidare till att det i enlighet med rekommendationen i 1975 års överenskommelse mellan SAF och LO i kollektivavtalen på SAF/LO-området har införts bestämmelser om permission för förstagångsbesökare hos läkare och tandläkare vid akut sjukdom eller olycksfall. Den anställde kan härmed i princip anses ha rätt till permission för nämnda slag av läkar- och tandläkarbesök.

På tjänstemannaområdet faller enligt SAF frågor rörande ledighet för läkar- och tandläkarbesök i kollektivavtalen in under bestämmelserna om permission, tjänstledighet och annan ledighet. Enligt SAF beviljas ledighet generellt när bärande skäl föreligger.

Det framgår vidare att det är föreningens uppfattning att en anställds ansökan om ledighet för tandläkarbesök inte behandlas på annat sätt i företagens praxis än en ansökan om ledighet för läkarbesök.

Det är föreningens åsikt att, med hänsyn till att förhållandena av naturliga skäl starkt varierar mellan olika företag och olika branscher, frågor om ledighet för anställda ytterst måste bedömas vid det enskilda företaget. Frågor av i motionen aktualiserad karaktär bör därför lösas på sätt hittills skett, dvs. genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter och mellan den enskilde arbetstagaren och arbetsgivaren. Något behov av den föreslagna utredningen föreligger därför inte, slutar SAF.

Avtalsverket anser, som tidigare nämnts, att frågan om rätt till ledighet från arbetet utgör en avtalsbar fråga även för offentligt anställda. Med anledning av motionärernas uttalande att rätt till ledighet för att besöka läkare tillerkänns den anställde, påpekar verket vidare, att någon lagstadgad rätt till ledighet för läkarbesök inte finns. Bestämmelser om rätt till sådan ledighet finns däremot för arbetstagare med statligt reglerad anställning i förordningen 1976: 1060 om sjukvård i statligt reglerad anställning, m. m. Det kan ifrågasättas om det finns större anledning att lagstifta om rätt till ledighet för tandläkarbesök än om rätt till ledighet för läkarbesök, slutar verket.

Svenska kommunförbundet framhåller i sitt yttrande att de kommunalanställdas möjligheter att erhålla ledighet för s. k. enskilda angelägenheter regleras i kollektivavtal. Förutom de ledigheter som regleras i lag eller författning, kan arbetstagare beviljas ledighet under förutsättning att så kan ske utan avsevärd olägenhet för arbetet. Denna ledighet är normalt förenad med avstående av avlöningsförmåner. Möjligheten att i vissa fall erhålla betald ledighet i samband med tandläkarbesök finns redan enligt gällande kommunala avtal. Då ledighet för angivet ändamål är reglerad i avtal och i praktiken fungerar på ett tillfredsställande sätt för kommunernas del finns inte något behov av att i lag reglera frågan, slutar förbundet.

Landstingsförbundet påpekar i sitt yttrande att anställningsvillkoren för landstingens anställda regleras i kollektivavtal.

Enligt landstingsförbundets mening är frågan om ledighet för tandläkarbesök principiellt en uppgift för arbetsmarknadens parter och förbundet föreslår därför att motionen inte skall föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Ledighet för tjänstgöring inom frivilligförsvaret

Motionen

I motionen 1708 av Karin Ahrland (fp) och Hans Lindblad (fp) framhålls att personal som tjänstgör inom de frivilliga försvarsorganisationerna och som genom skriftliga avtal åtagit sig att frivilligt tjänstgöra inom totalförsvaret blir skyldiga att 16 dagar för varje fyraårsperiod fullgöra viss repetitionsutbildning. Utbildningen anses vara nödvändig för att den frivillige skall kunna fullgöra sina uppgifter i försvarsmakten och den bedöms vara ett viktigt komplement till den obligatoriska repetitionsutbildning som åläggs alla män enligt värnpliktslagen.

Motionärerna erinrar vidare om att en värnpliktig inte får sägas upp av arbetsgivaren när han inkallas, att han är skyldig att inställa sig samt att tjänstgöringen vid krigsförbandsövningen är semesterlönegrundande. Motsvarande finns inte för frivilligutbildning. Detta innebär enligt motionärerna att exempelvis en lotta med A-avtal som kallas in till repetitionsövning tillsammans med sitt krigsförband kan ha mycket svårt att få ledigt från sitt ordinarie arbete för detta. Arbetsgivaren har ingen absolut skyldighet att bevilja henne ledigt.

Mot den angivna bakgrunden anser motionärerna att personal tillhörig de frivilliga försvarsorganisationerna i ovannämnda hänseende bör jämställas med värnpliktiga. Detta skulle innebära att författningsmässig skyldighet infördes för arbetsgivare att bevilja ledighet när frivilligpersonal med A-avtal inkallas till krigsförbandsövning.

Nuvarande ordning, m. m.

Allmänt

Inom frivilligorganisationen finns personal som genom skriftligt avtal åtagit sig att frivilligt tjänstgöra inom totalförsvaret och som därmed blir skyldiga att med jämna mellanrum fullgöra viss repetitionsutbildning. Denna personal kan vara A-personal eller B-personal. A-personal placeras för ständig tjänstgöring. B-personal står till förfogande för tillfällig tjänstgöring i eller i närheten av bostadsorten. Repetitionsutbildningen omfattar för s. k. A-personal 16 dagar för varje fyraårsperiod. Arbetsgivare har f. n. ingen skyldighet enligt lag att bevilja

tjänstledighet för sådan repetitionsutbildning. Inte heller medför tjänstgöringen rätt till semesterlön. Avtalsvägen kan däremot arbetsgivaren ha åtagit sig mera långtgående förpliktelser i angivna hänseenden.

SAF-rekommendation

I en rekommendation om "Förmåner vid tjänstgöring i totalförsvaret" (SAF-cirkulär 14/76) sägs bl. a. att företagen bör göra en välvillig bedömning då det gäller ledighet för anställds deltagande i frivillig befälsutbildning samt inte lägga hinder i vägen för anställds tjänstgöring inom frivilligförsvaret. Arbetsgivarna rekommenderas att lämna de anställda bidrag med 25 % av lönen under samma förutsättningar i fråga om anställningstid och försörjningsplikt som gäller vid värnpliktigas repetitionsutbildning.

Bestämmelser för statligt anställda

Statlig tjänsteman som genomgår frivillig utbildning, som fordras för att vinna eller behålla kompetens för befattning i totalförsvaret, kan erhålla ledighet med B-avdrag under 32 dagar av ett och samma kalenderår (19 § AST). Vid ledighet för tjänstgöring i totalförsvaret i annat fall görs C-avdrag på lönen, dvs. hela lönen får avstås.

Bestämmelser för kommunalanställda

Enligt ABT och LABT kan ledighet — för skilda ändamål — beviljas under förutsättning att så kan ske utan avsevärd olägenhet för arbetet. Ledighet skall beviljas om det bedöms att ledigheten inte skulle innebära avsevärd olägenhet för arbetet.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat remissyttranden över motionen från statens avtalsverk, Överbefälhavaren (ÖB), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, SAF, LO, TCO och SACO/SR.

LO understryker i sitt yttrande att det måste vara en väsentlig skillnad i fråga om samhällets ansvar för ersättning och rätten till ledighet när värnpliktiga och fast anställd personal liksom civilförsvarspliktiga uppfyller en skyldighet som samhället ålagt dem mot kravet om samma rätt för frivilligorganisationernas personal. En likabehandling skulle därför få vittgående konsekvenser. LO anser att frivilliga insatser på försvarsområdet inte skall betraktas på annat sätt än frivilliga insatser på andra samhällsområden. LO avstyrker därför motionen och anser att ett beslut enligt motionskravet skulle innebära att samhället bestämt sig för att frivilligheten inom denna samhällssektor skall premieras.

TCO redovisar en positiv inställning till motionen. Med hänsyn till att totalförsvarets uppbyggnad förutsätter medverkan från medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer och att repetitionsutbildning är en

nödvändighet för att denna personal skall kunna fullgöra sina uppgifter inom försvaret, anser TCO nämligen det befogat att, som föreslås i motionen, riksdagen hos regeringen anhåller om förslag angående rätt till ledighet för A-personal från ordinarie arbete vid krigsförbandsövning.

Även *SACO/SR* biträder motionärernas förslag.

SAF framhåller i sitt yttrande att föreningen är positivt inställd till anställdas tjänstgöring inom frivilligförsvaret liksom till frivillig befälsutbildning.

Föreningen har utfärdat en rekommendation i frågan. Däri sägs bland annat att företagen bör göra en välvillig bedömning då det gäller ledighet för anställds deltagande i frivillig befälsutbildning samt inte lägga hinder i vägen för anställds tjänstgöring inom frivilligförsvaret.

Det är föreningens uppfattning att rekommendationen följs av delägarföretagen och att dessa i största möjliga utsträckning anpassar sig till de skäliga krav på ledighet som den anställde kan ha.

Förhållandena beträffande arbetets organisation varierar starkt mellan olika företag och branscher. Frågor om ledighet för anställda måste därför ytterst bedömas vid det enskilda företaget. Föreningen anser att hithörande frågor därför inte bör bli föremål för lagstiftning.

Avtalsverket anför, som tidigare nämnts, att frågan om rätt till ledighet från arbetet är avtalsbar och alltså kan bli föremål för kollektivavtalsförhandlingar mellan verket och de statsanställdas huvudorganisationer. Verket framhåller därför endast att värnpliktstjänstgöringen bygger på en lagstadgad skyldighet, medan tjänstgöringen såsom A-personal bygger på ett frivilligt åtagande. I yttrandet påpekas vidare att några bestämmelser av det slag som åsyftas beträffande A-personal inte finns för andra kategorier som fullgör tjänstgöring inom försvarsmakten efter frivilligt åtagande, t. ex. reservofficerare.

Svenska kommunförbundet och *Landstingsförbundet* påpekar att ledighet enligt gällande bestämmelser för de kommunalt anställda kan beviljas under förutsättning att ledigheten inte medför avsevärd olägenhet för arbetet. Av avtalskommentaren framgår att ledighet skall beviljas om en bedömning leder till att ledigheten inte skulle innebära avsevärd olägenhet för arbetet. De båda förbunden finner denna avtalsreglering vara tillräcklig för kommunala sektorns vidkommande vad gäller ledighet för tjänstgöring inom frivilligförsvaret.

I *ÖB:s* yttrande framhålls att ÖB alltid har understrukit önskvärdheten av att frivillig personal övas i sina krigsbefattningar och att åtgärder vidtas för att underlätta detta. I senaste översyn av förmåner för frivillig personal har ersättningar vid deltagande i krigsförbandsövning i stort jämställts med de ersättningar som utgår till värnpliktiga. På så sätt avlastas arbetsgivaren från avlöningskostnader under tjänstgöringstiden vid sådan övning. Med hänsyn till det stora värde som frivilligpersonalens deltagande i krigsförbandsövning innebär tillstyrker ÖB motionen.

Utskottet

I föreliggande betänkande behandlar utskottet tre motioner angående rätten till ledighet för skilda ändamål. Det gäller rätt till ledighet för organiserande av motionsidrott, för tandläkarbesök samt för deltagande i frivilligförsvaret. Motionerna har remissbehandlats.

Rätten till *ledighet för organiserande av motionsidrott* tas upp av Hans Alsén m. fl. (s) i motionen 1318. Motionärerna framhåller vikten av att motionsidrottsverksamheten kan konsolideras och utvecklas. Möjligheterna till ökade insatser på arbetsplatserna anser man spela en avgörande roll. Betydande organisatoriska insatser av enskilda personer kommer därvid att krävas. Mot bakgrund av verksamhetens stora betydelse anser därför motionärerna att den nya arbetsrättskommittén bör ges i tilläggsdirektiv att överväga möjligheten av en lämpligt reglerad rätt för anställd att på arbetstid organisera viss motionsidrottsverksamhet.

Som framgår av remissvaren över motionen är TCO och SACO/SR positiva till motionsyrkandet, medan LO avstår från att yttra sig i frågan. Arbetsgivarsidan — SAF, SAV, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet — ställer sig positiva till att motionsidrotten främjas. Däremot anser man sig inte kunna ställa sig bakom motionärernas begäran om att möjligheterna av en lämpligt reglerad rätt för anställd att på arbetstid organisera viss motionsidrottsverksamhet skall utredas. Enligt SAF är motionsidrottsverksamhet en aktivitet som hör fritiden till. SAV och de båda kommunförbunden anser att frågan om arbetstagares rätt till ledighet för skilda ändamål bör regleras genom avtal mellan parterna på arbetsmarknaden.

Helge Hagberg (s) och Owe Andréasson (s) begär i motionen 1331 att regeringen skall låta utreda frågan om laglig rätt till *ledighet för att besöka tandläkare*. Enligt motionärerna har anställda rätt till ledighet för att besöka läkare. Däremot kan arbetsgivare neka ledighet för besök hos tandläkare. Sådan ledighet bör bedömas på samma sätt som ledighet för besök hos läkare, anser motionärerna.

De fackliga organisationerna ställer sig bakom motionärernas krav på utredning av frågan. Representanterna för arbetsgivarsidan — SAF, avtalsverket, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet — anser att frågan om rätt till ledighet för tandläkarbesök bör regleras genom avtal och inte genom lagstiftning.

Inom frivilligorganisationen finns personal som genom skriftligt avtal åtagit sig att frivilligt tjänsgöra inom totalförsvaret och som därmed blir skyldiga att med jämna mellanrum fullgöra viss repetitionsutbildning. Denna personal kan vara A-personal eller B-personal. A-personal placeras för ständig tjänstgöring. B-personal står till förfogande för tillfällig tjänstgöring i eller i närheten av bostadsorten. Repetitionsutbildningen omfattar för A-personal 16 dagar för varje fyraårsperiod. Arbetsgivare

har f. n. ingen skyldighet enligt lag att bevilja tjänstledighet för sådan repetitionsutbildning.

Karin Ahrland (fp) och Hans Lindblad (fp) begär i motionen 1708 att riksdagen hos regeringen skall anhålla om förslag angående rätt till *ledighet för A-personal från ordinarie arbete vid krigsförbandsövning.* Motionärerna anser att personal som tillhör de frivilliga försvarsorganisationerna bör jämställas med de värnpliktiga när det gäller ledighet.

Av remissvaren framgår att LO avstyrker motionen medan TCO och SACO/SR tillstyrker densamma. TCO framhåller bl. a. att totalförsvarets uppbyggnad förutsätter medverkan från medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer och att repetitionsutbildning är en nödvändighet för att denna personal skall kunna fullgöra sina uppgifter inom försvaret.

SAF hänvisar till att föreningen utfärdat en rekommendation i frågan av innebörd att företagen bör göra en välvillig bedömning då det gäller ledighet för anställdas deltagande i frivillig befälsutbildning och inte lägga hinder i vägen för anställds tjänstgöring inom frivilligförsvaret. Enligt föreningens bedömning följs rekommendationen. SAF avstyrker därför förslaget om lagstiftning i den aktuella frågan.

Avtalsverket anser att frågan om rätt till ledighet för skilda ändamål bör lösas avtalsvägen och påpekar att några bestämmelser av det slag som åsyftas beträffande A-personal inte finns för andra kategorier som fullgör tjänstgöring inom försvarsmakten efter frivilligt åtagande, t. ex. reservofficerare.

De båda kommunförbunden anser att gällande avtalsreglering är tillräcklig för den kommunala sektorns vidkommande vad gäller ledighet för tjänstgöring inom frivilligförsvaret.

ÖB, slutligen, anser att motionen bör tillstyrkas med hänsyn till det stora värde som frivilligpersonalens deltagande i krigsförbandsövning innebär.

Utskottet har förståelse för det syfte som ligger bakom motionerna. I och för sig är det angeläget att man på olika sätt söker främja motionsidrott och det frivilliga försvaret. Likaså är det angeläget att arbetslivet organiseras så att det finns möjlighet för de anställda att vid behov uppsöka läkare eller tandläkare. När det gäller att ta ställning till om lagstiftning skall tillgripas för att stödja de krav som förs fram finns det emellertid anledning till försiktighet. Remissopinionen är, som tidigare redovisats, splittrad och i många fall hänvisar man till att de aktuella ledighetsfrågorna bör lösas av parterna på arbetsmarknaden. Genom kollektivavtal och på annat sätt tillgodoses redan nu i viss omfattning ledighetsanspråk av den typ motionärerna tar upp. Enligt utskottets uppfattning bör man gå vidare på den vägen. Det bör alltså i första hand ankomma på parterna på arbetsmarknaden att göra erforderliga bedömningar. Dessa torde ha bäst möjligheter att prioritera olika ledighetskrav emellan och göra de avvägningar mot andra intressen som är nödvändiga i sammanhanget.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet att riksdagen tar något initiativ på grund av motionerna.

Utskottet hemställer

1. beträffande *rätt till ledighet för organiserande av motionsidrott* att motionen 1977/78: 1318 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
2. beträffande *rätt till ledighet för att besöka tandläkare* att motionen 1977/78: 1331 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
3. beträffande *rätt till ledighet för A-personal från ordinarie arbete vid krigsförbandsövning* att motionen 1977/78: 1708 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 oktober 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Bengt Fagerlund (s), Torsten Stridsman (c), Birger Nilsson (s), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Anna-Greta Leijon (s), Olof Johansson (c) och Eric Hägelmark (fp).

Särskilt yttrande

av Margaretha af Ugglas (m) som anför:

I anslutning till motionen 1977/78: 1708 av Karin Ahrland (fp) och Hans Lindblad (fp) vill jag betona det angelägna i att frivillig personal med A-avtal får tillfälle att delta i krigsförbandsövningar. Denna personal, som genom skriftligt avtal med militär myndighet åtagit sig att tjänstgöra inom försvaret, har stor betydelse för vårt totalförsvar och det är därför ett överordnat intresse att ledighetsfrågan kan ordnas. Om frågan inte kan lösas genom att de anställda beviljas ledighet får lagstiftningsvägen övervägas. Det får förutsättas att företrädare för försvaret och frivilligorganisationerna noga följer utvecklingen och vid behov aktualiserar frågan om lagstiftning.

I sammanhanget kan också nämnas att socialförsäkringsutskottet (SfU 1978/79: 3) nyligen redovisat en positiv inställning i en annan fråga som rör frivilligpersonalen. Det gäller ett motionskrav att dagpenning, som utgår under tjänstgöring, skall räknas som pensionsgrundande inkomst.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978-780058